

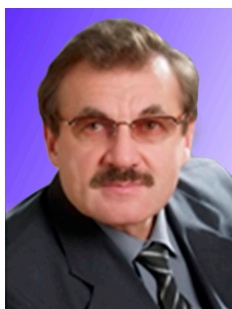
SUMMARY

Stolitnii A. V. Electronic segment in the criminal procedural legislation of Tajikistan. The article deals with the study of the electronic segment of criminal process in the Tajikistan. The author found that Tajikistan provides a specialized tool for criminal proceedings, which are electronic means of control (similar to domestic «electronic bracelets»). The Law also provides for non-specialized instruments of criminal proceedings, which are defined directly (Unified state register of guaranteed liabilities, Unified state register of real estate and ownership, technical means, scientific and technical means) or indirectly (transcripts, photo, sound, video, film and recording equipment). We investigated how to use evidence that is recorded in electronic format. The law provides that the recording and video recording of the testimony of the defendant, the victim and the witness may be reproduced during the trial. The evidence is telephone conversations, electronic, video and audio recordings of surveillance that have been heard and recorded. The documents also include the results of photography, filming, sound recording and video recording, electronic sources of information and other sources of information. Tajikistan's criminal process involves the electronic recording of investigative actions, in particular: the investigator may apply technical means and use scientifically sound methods of detecting, recording and seizing traces of crime and physical evidence in the course of investigative actions; In order to ensure the completeness of the investigation protocol, the investigator may use shorthand recording, sound recording and video recording; these materials are kept on file. The law also found that the records of investigative actions can be evidence in a criminal case. The accused and the defense counsel may make copies of the documents, including by means of technical means, when familiarizing themselves with the case file. A defendant, who is at liberty, summoned for questioning to the prosecutor, investigator, investigator by telephone or telegram. Photographing, filming and video recording may be made during the trial with the permission of the presiding judge and with the consent of the parties.

Keywords: *criminal process, electronic segment, Tajikistan, criminal procedural instrument, electronic fixation.*

УДК 342.57

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-4-145-153

Тертишник В. М. ©

доктор юридичних наук, професор
(Університет митної справи
та фінансів, м. Дніпро)

ІНТЕГРАТИВНА МОДЕЛЬ ПРИНЦИПУ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У статті розкрито особливості інтегративної засади недоторканності приватного життя людини, визначено її місце та значення в системі принципів права загалом та кримінально-процесуального права зокрема. Подано концептуальну модель юридичного визначення засади недоторканності приватного життя людини в сфері правосуддя та її складових елементів. Проаналізовано питання застосування засади недоторканності приватного життя людини для подолання конкуренції правових норм, розв'язання проблеми юридичних фікцій і колізій, забезпечення якості та гармонізації законодавства, зміцнення гарантій захисту прав і свобод людини, розвитку доктрини, процесуальної форми та окремих інститутів кримінального процесу.

Ключові слова: *принципи права, недоторканність приватного життя людини, процесуальна форма, юридична визначеність, захист прав людини.*

© Тертишник В. М., 2019

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2993-0450>

kreativlad@i.ua

Постановка проблеми. Реалізація в правовідносинах між державою і людиною засади верховенства права в цілому та зміцнення гарантій захисту приватного життя людини зокрема набуває особливої актуальності в умовах нових обертів судово-правової реформи, де, попри всі її труднощі і недоліки, має бути доведена до логічного завершення головна мета державотворення – розбудова правової держави.

Актуальність проблеми забезпечення недоторканності приватного життя зумовлюється процесами, за яких Україна торує шлях до реалізації ідей правової держави в сфері судочинства, конституційним визнанням прав людини найвищою цінністю, наявними недоліками окремих інститутів кримінально-процесуального права та практики його застосування.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. *Аналіз юридичної літератури* підтверджує, що дослідженню проблем недоторканності особистого життя, незважаючи на виняткову її актуальність, присвячено ще недостатньо уваги, хоча останніми роками і побачили світ важливі праці вчених-юристів [1–27]. Але існуючі публікації не вичерпують всю складну проблему, а швидше утворюють фундаментальну базу для подальшого її дослідження.

Метою статті є формування доктринальної моделі юридичного визначення принципу невтручання у приватне життя та шляхів вирішення проблеми забезпечення реалізації цього принципу у сфері правосуддя.

Викладення основного матеріалу. Ст. 7 нового КПК України серед засад кримінального провадження називає «невтручання у приватне життя», а ст. 15 КПК України («Невтручання у приватне життя») містить узагальнюючий доктринально правильний припис: «ніхто не може збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію про приватне життя особи без її згоди, крім випадків, передбачених цим Кодексом». Але реалізація цієї засади має отримати юридично і доктринально більш точний концепт, бути процедурно гармонізована з іншими принципами кримінального процесу, зокрема принципами пропорційності та юридичної визначеності, і водночас знайти системне застосування в удосконаленні процесуальної форми слідчих дій.

У сфері приватного життя людини можна виділити кілька аспектів:

– *конфіденційність самої сфери існування людини* – недоторканність житла («мій дім – моя фортеця») чи іншого володіння особи, приватність робочого місця, певних відділень салону автомобіля чи іншого транспорту, приватність речей, що знаходяться при людині;

– *конфіденційність творчого і духовного життя* (включаючи недоторканність інтелектуальної власності, сімейних реліквій, родоводів, геральдичних знаків, антикварних речей та інших духовних, історичних і культурних цінностей, що мають пріоритетне значення для людини, таємницю віросповідання, конфіденційність політичних симпатій і інтересів);

– *конфіденційність медико-біологічних обставин життєдіяльності людини* – інформації щодо здоров'я і фізичного розвитку людини, наприклад, даних медичних аналізів та лікарських рецептів, відомостей про результати досліджень ДНК на предмет наявності спадкових хвороб, інформації щодо анатомічних чи фізіологічних особливостей людини («тілесна приватність»);

– *конфіденційність інтимного і сімейного життя людини* – сфери кохання, переживання, інтимних стосунків, інформації щоденників, листів (збережених чи навіть не відправлених), не призначених для оприлюднення, присвячених певній особі віршів, відомостей щодо статевого та іншого інтимного життя тощо;

– *інформаційно-комунікаційна конфіденційність* – недоторканність як безпосереднього особистого спілкування з іншими людьми (розмов віч-на-віч), так і спілкування шляхом використання поштово-телеграфних, телефонних, комп'ютерних та інших технічних комунікацій, неприпустимість протизаконного збирання, накопичення і використання будь-якої конфіденційної інформації про особу без її згоди.

Сфера приватного життя людини (privacy) – це сфера та обставини особистого існування людини (житло чи інше володіння особи, робоче місце, речі, що знаходяться при людині, конфіденційність творчого і духовного життя, дані щодо здоров'я і фізич-

ного розвитку людини, відомості, що містяться в документах медичних аналізів, інтимні стосунки); обставини як безпосереднього особистого спілкування з іншими людьми (розмов віч-на-віч), так і спілкування шляхом використання поштово-телеграфних, телефонних, комп'ютерних та інших технічних комунікацій, зміст приватних щоденників, листів та записок) та всі інші конфіденційні обставини існування людини, які вона сама не вважає потрібним або можливим розголошувати.

Там, де є ознаки конфіденційності інформації про особисте життя, доступ до такої інформації може бути тільки в двох випадках: з дозволу людини; в примусовому порядку, але ж тільки у визначених законом випадках та лише з урахуванням принципу пропорційності.

Зокрема, не випадково в ст. 14 КПК України зазначається, що «втручання у таємницю спілкування можливе лише на підставі судового рішення у випадках, передбачених цим Кодексом, з метою виявлення та запобігання тяжкому чи особливо тяжкому злочину, встановлення його обставин, особи, яка вчинила злочин, якщо в інший спосіб неможливо досягти цієї мети», а ч. 2 ст. 246 КПК України містить припис – «негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб».

У Кодексі поведінки посадових осіб з підтримування правопорядку, прийнятому Генеральною Асамблеєю ООН 17 грудня 1979 р., де зазначається, що працівники правоохоронних органів, у тому числі і ті, що здійснюють розслідування, зобов'язані поважати і захищати гідність і права людини; застосовувати примусові заходи тільки у випадках крайньої необхідності та в тих межах, в яких це потрібно для виконання обов'язків.

Принцип пропорційності – закріплений у міжнародних нормативних актах, рішеннях Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини, принцип права, згідно з концептуальним змістом якого мета юридичних дій має бути суспільно вагомою, а засіб її досягнення найменш обтяжливим у конкретних умовах, втручання у сферу прав і свобод людини може допускатись лише у випадках крайньої необхідності для забезпечення правосуддя чи іншої суспільно корисної мети, якщо цього неможливо досягти іншими засобами, а заподіяна примусовими заходами шкода буде меншою, ніж відвернута. Цей принцип потребує окремого затвердження в КПК України.

Інтегративне застосування принципу недоторканності приватного життя людини в сукупності з іншими принципами кримінального процесу потребує удосконалення окремих положень інститутів слідчих дій.

Наприклад, глава 21 КПК України («Негласні слідчі (розшукові) дії») включає окремий § 2 «Втручання у приватне спілкування». Згідно з законом різновидами втручання в приватне спілкування є: 1) аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України); 2) арешт, огляд і виймка кореспонденції (ст. 261–262 КПК України); 3) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України); 4) зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК України). З одного боку, цей перелік окремих негласних слідчих (розшукових) дій, які пов'язані з втручанням у приватне спілкування, не є вичерпним, оскільки до таких можуть бути віднесені і інші негласні слідчі (розшукові) дії, наприклад, передбачені ст. 269 «Спостереження за особою, реччю або місцем», або ст. 270 «Аудіо-, відеоконтроль місця». В останній статті безпосередньо зазначено, що аудіо-, відеоконтроль місця може здійснюватися під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину і полягає у здійсненні прихованої фіксації відомостей за допомогою аудіо-, відеозапису всередині публічно доступних місць, без відома їх власника, володільця або присутніх у цьому місці осіб, за наявності відомостей про те, що розмови і поведінка осіб у цьому місці, а також інші події, що там відбуваються, можуть містити інформацію, яка має значення для кримінального провадження». З іншого боку, окремі з названих негласних слідчих (розшукових) дій мають не стільки втручання в приватне спілкування, скільки втручання в більш інтегративне право – недоторканність приватного життя.

Відтак і системі інститутів слідчих дій логічніше було б виділяти окрему главу «Втручання у приватне життя». Але фактично усі названі в законі негласні слідчі (розшукові) дії мають елементи втручання в приватне життя. В удосконаленні процесуальної форми слідчих дій конструктивніше було б зосередитись на аналізі гарантій недоторкан-

ності приватного життя при їх застосуванні та дотриманні системи інших конституційних засад правосуддя.

Зазначимо, що окремі з названих в законі слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій не відповідають zasadі верховенства права та принципу пропорційності.

Наприклад, встановлюючи в ст. 267 КПК України правило про те, що «слідчий має право обстежити публічно недоступні місця, житло чи інше володіння особи шляхом таємного проникнення в них, у тому числі з використанням технічних засобів», а саме таке проникнення через його таємність не передбачає присутності понятих та належного документування доказової діяльності, законодавець робить значний крок в минуле, звужуючи існуючі гарантії недоторканності приватного життя та ігноруючи засаду верховенства права. Цей інститут не відповідає вимогам співмірності застосовуваних засобів обмеження принципу недоторканності житла, меті процесуальної дії, яка може в указаних умовах бути досягнута менш обтяжливими засобами. Викладений в рішеннях Конституційного Суду України та правових позиціях ЄСПЛ принцип пропорційності не залишає місця для провадження такої слідчої дії, оскільки вже передбачив іншу, більш юридично визначену і менш обтяжливу для досягнення мети правосуддя – обшук. До того ж згідно зі ст. 22 Конституції України закони, що звужують права людини, не підлягають застосуванню.

Досі не відповідають принципу юридичної визначеності засоби, названі в ст. 271 КПК України під узагальнюючою назвою «Контроль за вчиненням злочину». Розпливчаті і алогічні приписи ч. 5 цієї статті про те, що «порядок і тактика проведення контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупки, спеціального слідчого експерименту, імітування обстановки злочину визначається законодавством» не знімає обов'язку детальної регламентації процедури їх провадження безпосередньо в КПК України з урахуванням положень ст. 19 КПК України та ст. 9, 15, ч. 1 ст. 84, ч. 1 ст. 86 КПК України.

Правила провадження окремих слідчих та інших процесуальних дій передбачають створення системи необхідних гарантій захисту приватного життя людини.

Гарантії недоторканності сфери приватного життя охоплюють:

- а) недопустимість свавільного втручання в особисте життя та збирання конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, обумовлених законом;
- б) надання людині права на ознайомлення відповідно до закону з одержаною про неї інформацією;
- в) надання людині права на витребування, знищення і спростування конфіденційної чи недостовірної інформації про неї;
- г) встановлення принципу добропорядності людини та дієвого механізму юридичного захисту честі і гідності особи;
- г) відшкодування моральної шкоди, заподіяної безпідставним втручанням у сферу особистого життя і використанням конфіденційної інформації;
- д) судовий захист порушених прав.

Збирання і зберігання конфіденційної інформації про людину та її особисте життя та використання таких даних як доказів може вважатись юридично бездоганим і допустимим за таких умов:

1. *Компетентності суб'єктів* – збирання і зберігання конфіденційної інформації може здійснюватися належними, уповноваженими на це законом суб'єктами (органами слідства, прокуратури чи суду в рамках їх процесуальної компетенції чи органами оперативно-розшукової юрисдикції у рамках їх повноважень).

2. *Слушності мети здійснюваних заходів* – здійснення для розв'язання завдань протидії злочинності та досягнення мети кримінального судочинства.

3. *Здійснення тільки в рамках юридичного процесу* і лише за наявності юридичних та спеціальних правових підстав збирання і зберігання конфіденційної інформації – оперативно-розшукова діяльність здійснюється тільки щодо заведеної оперативно-розшукової справи, процесуальна – тільки в рамках встановлених законом стадій кримінального процесу, до того ж лише за наявності зазначених у законі підстав для проведення окремих дій.

4. *Додержання передбаченої законом процедури* проведення заходів зі збирання,

зберігання та використання інформації, дотримання вимог закону щодо процесуальної форми слідчих чи інших процесуальних дій.

5. *Вторгнення у сферу приватного життя* може бути тільки у випадках крайньої необхідності, якщо іншими засобами забезпечити виконання завдань кримінального процесу неможливо.

Винне і протизаконне порушення недоторканності приватного життя передбачає кримінальну відповідальність відповідно до ст. 182 Кримінального кодексу України.

Висновки. Погоджуючи КПК України зі ст. 32 Конституції України, слід доповнити кримінально-процесуальний закон новою нормою «*Недоторканність приватного життя людини*» такого змісту: «*Сфера приватного життя людини – це обставини існування та життєдіяльності людини, дані щодо здоров'я й фізичного розвитку людини, конфіденційність творчого і духовного життя, обставини особистого спілкування та стосунки з іншими людьми, зміст приватних щоденників, листів та записок, образ життя та всі інші конфіденційні обставини існування людини, які вона сама не вважає потрібним або можливим розголошувати.*

При провадженні в кримінальній справі органи дізнання, слідчий прокурор і суд мають вживати необхідних заходів для забезпечення недоторканності приватного життя людини.

Ніхто не може зазнавати втручання в його приватне життя, крім випадків, передбачених законом. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків крайньої необхідності та за передбачених законом умов і тільки у визначеній законом формі.

Збирання, зберігання і використання конфіденційної інформації про людину та її приватне життя може вважатись юридично бездоганним і допустимим за умов:

- здійснення уповноваженими на це законом суб'єктами – органами дізнання, слідства, прокуратури чи суду в рамках їх компетенції чи органами оперативно-розшукової юрисдикції в рамках їх повноважень;
- здійснення для вирішення завдань кримінального судочинства;
- здійснення тільки в рамках встановлених законом стадій кримінального процесу і тільки за наявності вказаних у законі підстав для проведення окремих процесуальних дій;
- здійснення з дотриманням передбаченої законом процедури проведення заходів щодо збирання, зберігання та використання інформації, дотримання вимог закону щодо процесуальної форми слідчих чи інших процесуальних дій.

Будь-якому учаснику кримінального процесу надається право на ознайомлення відповідно до закону з одержаною про нього інформацією, а також право на витребування, знищення і спростування незаконним чином одержаної конфіденційної чи недостовірної інформації про нього.

Учасникам процесу гарантується відшкодування моральної шкоди, заподіяної безпідставним й незаконним втручанням у сферу приватного життя та використанням конфіденційної, недостовірної, принижуючої честь людини інформації».

КПК України доцільно доповнити окремою нормою «Принцип пропорційності» та викласти її так: «Посадові та службові особи публічної влади, суд, слідчі, слідчі судді, прокурор, детективи та інші представники правоохоронних органів, які здійснюють чи беруть участь у здійсненні кримінально-процесуальних дій, повинні керуватись у своїх діях тим, що мета юридичних дій повинна бути суспільно вагомою, а засіб її досягнення – найменш обтяжливим у конкретних умовах, а втручання у сферу прав і свобод людини може допускатись тільки у випадках крайньої необхідності для забезпечення правосуддя чи іншої суспільно корисної мети, якщо цього неможливо досягти іншими засобами, при цьому заподіяна примусовими заходами шкода буде меншою, ніж відвернута».

Перспективи подальшого дослідження проблеми вбачаються в розробці доктринальної моделі принципів кримінально-процесуального права, а в перспективі – нового Кримінально-процесуального кодексу України, приписи якого були б доктринально вивірені, відповідали стратегії розбудови правової держави, збалансували б приватні і пу-

блічні інтереси, гармонізували національне законодавство та міжнародні стандарти забезпечення захисту прав людини.

Список використаних джерел

1. Аленін Ю. П., Волошина В. К. Поняття та система принципів кримінального провадження. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2014. Т. XIV. С. 78-89.
2. Багрій М. В., Луцик В. В. Процесуальні аспекти негласного отримання інформації: вітчизняний та зарубіжний досвід: монографія. Харків : Право, 2017. 376 с.
3. Безруков С. С. Теоретико-правовые проблемы системы и содержания принципов уголовного процесса. Монография. Москва: Издательство «Юрлитинформ». 2016. 560 с.
4. Галаган О. І., Письменний Д. П. Поняття та система засад (принципів) кримінального провадження. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 4. -С. 167-172.
5. Коваль А. А. Забезпечення прав людини при провадженні негласних слідчих (розшукових) дій: монографія. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. 264 с.
6. Корнієнко М. В., Тертишник В. М. *Принципи права в розв'язанні юридичних колізій*. Міжнародний науковий журнал «Верховенство права». 2017. №2. С. 10-16.
7. Кучинська О. П. *Принципи кримінального провадження в механізмі забезпечення прав його учасників: монографія*. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 288 с.
8. Кучинська О. П., Фулей Т. І., Бараннік Р. В. Принципи кримінального провадження у світлі практики Європейського суду з прав людини: монограф. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2013. 227 с.
9. Молдован А. Засади кримінального процесу в Україні та ФРН. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 4. С. 24-26.
10. Назаров В. В. Засада невтручання у приватне життя як засіб для захисту особи у кримінальному провадженні. *Юридичний вісник*. 2012. № 3 (24). С. 114-118.
11. Наливайко Л. Р. Захист прав і свобод в світлі положень Конституції України та конвенції про захист прав людини і основних свобод. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2003. Спецвипуск. С. 343-345.
12. Петрухин И. Л. Частная жизнь (правовые аспекты). *Государство и право*. 1999. №1. С. 64-73.
13. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): монографія. Харків : Право, 2008. 240 с.
14. Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики: Монографія: У 2-х кн. / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Юридична думка, 2008. Кн.1. Верховенство права як принцип правової системи: проблеми теорії. 344 с.
15. Сачко О. В. Концептуальна модель юридичного визначення принципу верховенства права. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 6. Т. 1. С. 166–170.
16. Тертишник В. М. Воля в інтегративній системі засад правової держави. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Ч. 1. С. 15-19.
17. Тертишник В. М. Правнича допомога та захист у кримінальному процесі : підруч. заг. ред. д.ю.н., академіка НАН України Ю. С. Шемшученко. Київ : Алерта, 2018. 480 с.
18. Тертишник В. Особисте життя людини та проблеми правосуддя. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2003. № 9. С. 24-32.
19. Тертишник В. Гарантії недоторканності сфери приватного життя людини. *Вісник прокуратури*. 2001. №2. С. 7-13.
20. Тертишник В. Правова держава: гострі кути на шляху від концептуальної моделі до реальності. *Вісник національної академії наук України*. 2007. №3. С. 25-29.
21. Тракало Р. І. Обмеження права на повагу до приватного життя в кримінальному провадженні: теоретичні та правові аспекти. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 4. С. 295-299.
22. Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. – 2-ге вид. випр., доп. Київ, 2015. 208 с.

23. Хавронюк М. І. Коментар законодавства України про права та свободи людини і громадянина. Київ: Парламент. 1999. 544 с.
24. Шемшученко Ю. С. *Конституційне право України. Академічний курс: підруч.* Київ: Юридична думка, 2008. 800 с.
25. Шемшученко Ю. С., Тертишник В. М. Доктринальні проблеми забезпечення верховенства права в процесі конституційної й судово-правової реформи в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. Спецвипуск.* Ч. 1. 2017. С. 46-52.
26. Шумило М. Є., Рудей В. С. Реалізація конституційного принципу таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції у досудових стадіях кримінального процесу України: монограф. Харків : СПДФО Бровін О. В. 2012.
27. Ягунов Д. Практика ЄСПЛ (питання кримінального та цивільного судочинства, захисту власності, приватного і сімейного життя). 4-те вид., перероб, і доп. Одеса: Фенікс, 2019. 502 с.

Надійшла до редакції 27.11.2019.

References:

1. Alenin, YU. P., & Voloshyna, V. K. (2014) Ponyattya ta systema pryntsyviv kryminal'noho provadzhennya. [The concept and system of principles of criminal proceedings]. *Naukovi pratsi NU OYUA.* Т. XIV. S. 78-89. [in Ukr.].
2. Bahriy, M. V., & Lutsyk, V. V. (2017) Protsesual'ni aspekty nehlasnoho otrymannya informatsiyi [Procedural Aspects of Untold Information] : vitchyznyanyu ta zarubizhnyy dosvid: monohrafiya. Kharkiv : Pravo. 376 s. [in Ukr.].
3. Bezrukov, S. S. (2016) Teoretyko-pravovye problemy systemy y sodержanyya pryntsyvov uholovnoho protsesssa. [Procedural aspects of unspoken information retrieval: domestic and foreign experience]. Monohrafiya. Moskva: Yzdatel'stvo "Yurlytynform. 560 s. [in Rus]
4. Halahan, O. I., & Pys'menny, D. P (2013) Ponyattya ta systema zasad (pryntsyviv) kryminal'noho provadzhennya. [The concept and system of principles (principles) of criminal proceedings]. *Naukovyy visnyk Natsional'noyi akademiyi vnutrishnikh sprav.* № 4. -S. 167-172. [in Ukr.].
5. Koval', A. A. (2019) Zabezpechennya prav lyudyny pry provadzhenni nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) diy [Ensuring human rights in conducting unspoken investigative (investigative) actions]: monohrafiya. Mykolayiv: Vyd-vo CHNU im. Petra Mohyly. 264 s. [in Ukr.].
6. Korniyenko, M. V., & Tertyshnyk V. M. (2017) Pryntsyvy prava v rozv'yazanni yurydychnykh koliziy. [Principles of law in resolving legal conflicts]. *Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal «Verkhovenstvo prava».* №2. S. 10-16. [in Ukr.].
7. Kuchyns'ka, O. P. (2013) Pryntsyvy kryminal'noho provadzhennya v mekhanizmi zabezpechennya prav yoho uchasykiv [Principles of criminal proceedings in the mechanism of ensuring the rights of its participants] : monohraf. Kyiv : Yurinkom Inter, 2013. 288 s.
8. Kuchyns'ka, O. P., & Fuley T. I., & Barannik, R. V. (2013) Pryntsyvy kryminal'noho provadzhennya u svitli praktyky Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny [Principles of criminal proceedings in the light of the practice of the European Court of Human Rights]: monohraf. Nizhyn: Aspekt-Polihraf. 227 s. [in Ukr.].
9. Moldovan, A. (2013) Zasady kryminal'noho protsesu v Ukrayini ta FRN. [Foundations of criminal proceedings in Ukraine and Germany]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo.* № 4. S. 24-26. [in Ukr.].
10. Nazarov, V. V. (2012) Zasada nevtruchannya u pryvatne zhyttya yak zasib dlya zakhystu osoby u kryminal'nomu provadzhenni. [Principle of non-interference with privacy as a means of protecting a person in criminal proceedings]. *Yurydychnyy visnyk.* № 3 (24). S. 114-118. [in Ukr.].
11. Nalyvayko, L. R. (2003) Zakhyst prav i svobod v svitli polozhen' Konstytutsiyi Ukrayiny ta konventsiiyi pro zakhyst prav lyudyny i osnovnykh svobod. *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky.* [Protection of rights and freedoms in the light of the provisions of the Constitution of Ukraine and the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. State and law. Law and Political Science]. Spetsvypusk. S. 343-345. [in Ukr.].
12. Petrukhyn, Y. L. (1999) Chastnaya zhyzn' (pravovye aspekty). [Private life (legal aspects)]. *Gosudarstvo y pravo.* 1999. №1. S. 64-73. [in Russ.].

13. Pohrebnyak, S. P. (2008) Osnovopolozhni pryntsypy prava (zmistovna kharakterystyka) [Fundamental principles of law (meaningful characteristic)] : monohrafiya. KH.: Pravo. 240 s. [in Ukr.].
14. Pryntsyp verkhovenstva prava: problemy teorii ta praktyky [The rule of law: problems of theory and practice] : Monohrafiya: U 2-kh kn. / Za zah. red. YU. S. Shemshuchenka. K.: Yurydychna dumka, 2008. Kn.1. Verkhovenstvo prava yak pryntsyp pravovoyi systemy: problemy teorii. 344 s. [in Ukr.].
15. Sachko, O. V. (2018) Kontseptual'na model' yurydychnoho vyznachennya pryntsypu verkhovenstva prava. [Conceptual model of the legal definition of the rule of law]. Aktual'ni problemy vitchyznyanoi yurysprudentsiyi. № 6. T. 1. S. 166–170. [in Ukr.].
16. Tertyshnyk, V. M. (2019) Volya v intehratyvnyi systemi zasad pravovoyi derzhavy. Aktual'ni problemy vitchyznyanoi yurysprudentsiyi. [Will in the integrative system of the rule of law. Actual problems of domestic jurisprudence]. CH. 1. S. 15-19. [in Ukr.].
17. Tertyshnyk, V. M. (2018) Pravnycha dopomoha ta zakhyst u kryminal'nomu protsesi [Legal aid and defense in criminal proceedings] : Pidruchnyk / Za zah. red. d.yu.n., akademika NAN Ukrayiny YU. S. Shemshuchenko. Kyiv: Alerta, 480 s. [in Ukr.].
18. Tertyshnyk, V. (2003) Osobyste zhyttya lyudyny ta problemy pravosudivy. [Personal life and problems of justice]. Byuletен' Ministerstva yustytitsiyi Ukrayiny. № 9. S. 24-32.
19. Tertyshnyk V. (2001) Harantiyi nedotorkannosti sfery pryvatnoho zhyttya lyudyny. [Guarantees of inviolability of sphere of private life of the person]. Visnyk prokuratury. №2. S. 7-13. [in Ukr.].
20. Tertyshnyk, V. (2007) Pravova derzhava: hostri kuty na shlyakhu vid kontseptual'noyi modeli do real'nosti. [The rule of law: sharp angles on the way from conceptual model to reality]. Visnyk natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny. – №3. – S. 25-29. [in Ukr.].
21. Trakalo, R. I. (2013) Obmezheniya prava na povahu do pryvatnoho zhyttya v kryminal'nomu provadzhenni [Restriction of the right to respect for privacy in criminal proceedings] : teoretychni ta pravovi aspekty. Porivnyal'no-analitychne pravo. № 4. S. 295-299. [in Ukr.].
22. Fuley T. I. (2015) Zastosuvannya praktyky Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny pry zdiysnenni pravosudivy [Application of the practice of the European Court of Human Rights in the administration of justice] : Naukovo-metodychnyy posibnyk dlya suddiv. – 2-he vyd. vypr., dopov. K. 208 s. [in Ukr.].
23. Khavronyuk, M. I. (1999) Komentar zakonodavstva Ukrayiny pro prava ta svobody lyudyny i hromadyanya. [Commentary on the Legislation of Ukraine on the Rights and Freedoms of Man and Citizen]. Kyiv: Parlament. 544 s. [in Ukr.].
24. Shemshuchenko, YU. S. (2008) Konstytutsiyne pravo Ukrayiny. [Constitutional Law of Ukraine]. Akademichnyy kurs: pidruch. Kyiv: Yurydychna dumka. 800 s. [in Ukr.].
25. Shemshuchenko, YU. S., & Tertyshnyk, V. M. (2017) Doktrynal'ni problemy zabezpechennya verkhovenstva prava v protsesi konstytutsiyanoi y sudovo-pravovoyi reformy v Ukrayini. [Doctrinal problems of securing the rule of law in the process of constitutional and judicial reform in Ukraine]. Aktual'ni problemy vitchyznyanoi yurysprudentsiyi. Spetsvypusk. CH. 1. S. 46-52. [in Ukr.].
26. Shumylo, M. YE., & Rudey, V. S. (2012) Realizatsiya konstytutsiyanoi pryntsypu tayemnytsi lystuvannya, telefonnykh rozmov, telehrafnoyi ta inshoyi korespondentsiyi u dosudovykh stadiyakh kryminal'noho protsesu Ukrayiny [Realization of the constitutional principle of secrecy of correspondence, telephone conversations, telegraph and other correspondence in the pre-trial stages of the criminal process of Ukraine] : monohrafiya. KH.: SPDFO Brovin O.V. [in Ukr.].
27. Yahunov, D. (2019) Praktyka YESPL (pytannya kryminal'noho ta tsyvil'noho sudochynstva, zakhystu vlasnosti, pryvatnoho i simeynoho zhyttya). [Practice of the ECtHR (criminal and civil proceedings, protection of property, privacy and family life)]. 4-te vyd., pererob, i dop. Odesa: Feniks. 502 s. [in Ukr.].

SUMMARY

Tertyshnyk V. M. Integrative model of the principle of immunity of private life and its implementation in criminal proceedings. The article reveals peculiarities of the integrative foundations of immunity private life of a person, its place and significance in the system of the principles of law, in general, and criminal procedural law, in particular. The conceptual model of the legal definition of the principles of immunity private life in the sphere of justice and its constituent elements. Analyses the issues of application of the immunity's private life principles to overcoming competition of legal norms, solving the problems of legal fiction and collisions, quality assurance and harmonization of legislation, strengthening guarantees of protection Human rights and freedoms, development of doctrine, procedural form and certain institutes of criminal process.

The author has proposes to supplement the criminal procedural law with the new rule "Privacy of a person's life" of the following content: "The area of a person's private life is the circumstances of the person's existence and vital activity, data on the health and physical development of the person, confidentiality of creative and spiritual life, circumstances of personal communication and relationships with others, the content of private diaries, letters and memos, lifestyles and all other confidential circumstances of a person's existence that he/she does not consider necessary or possible to disclose.

In criminal proceedings, the authorities of inquiry, the investigating prosecutor and the court must take the necessary measures to ensure the individual's privacy.

Prospects for further study of the problem are seen in the development of a doctrinal model of the principles of criminal procedure law, and in the future - a new Criminal Procedural Code of Ukraine, whose prescriptions would be doctrinal correct, would correspond to the strategy of building a rule of law, would balance private and public interests, national law and harmony international standards for the protection of human rights.

Keywords: *principles of law, privacy of a person, procedural form, legal certainty, protection of human rights.*

УДК 343.133

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-4-153-160

Юрчишин В. М. ©

доктор юридичних наук, доцент
(Чернівецький юридичний інститут
Національного університету
«Одеська юридична академія»)

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ВІДБРАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЗРАЗКІВ В ОСОБИ В ХОДІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Стаття присвячена з'ясуванню поняття, сутності, юридичної природи біологічних зразків для проведення експертизи у кримінальному провадженні. Узагальнено правові основи отримання зразків для експертизи. Виокремлено мету, підстави й завдання відібрання біологічних зразків. Розкрито процесуальні й тактичні особливості відібрання біологічних зразків в особи на організаційно-підготовчому й наступному етапах, охарактеризовано способи фіксації відібраних біологічних зразків. Досліджено процесуальні повноваження слідчого, прокурора, слідчого судді та суду під час примусового відібрання біологічних зразків у підозрюваного, обвинуваченого.

Ключові слова: *слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд, примусове відібрання біологічних зразків, особа.*

© Юрчишин В. М., 2019

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0238-678X>

kafkrim@ukr.net